КРИЛОВ Д.В.

УДК 338.45:330.322(477.64)

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ КАПІТАЛЬНИХ ТА ПРЯМИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ПРОМИСЛОВІСТЬ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА 2010-2015 РОКИ

THE ANALYSIS OF THE DYNAMICS OF CAPITAL AND DIRECT INVESTMENT IN THE INDUSTRY OF ZAPOROZHYE REGION IN 2010-2015

к.е.н., докторант кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Запорізький національний університет

У статті проведено аналіз динаміки капітальних та прямих інвестицій у промисловість Запорізької області за 2010-2015 рр. Проаналізовано структуру капітальних інвестицій за джерелами фінансування, досліджено обсяг капітальних інвестицій за видами економічної діяльності. Здійснено аналіз динаміки надходження прямих іноземних інвестицій в Запорізький регіон, визначено обсяг прямих іноземних інвестицій в Запорізькій області за видами економічної діяльності. Виокремлено причини скорочення обсягу інвестицій та запропоновано шляхи налагодження інвестиційного розвитку регіону.

В статье проведен анализ динамики капитальных и прямых инвестиций в промышленность Запорожской области за 2010-2015 гг. Проанализирована структура капитальных инвестиций по источникам финансирования, исследован объем капитальных инвестиций по видам экономической деятельности. Осуществлен анализ динамики поступления прямых иностранных инвестиций в Запорожский регион, определен объем прямых иностранных инвестиций в Запорожской области по видам экономической деятельности. Выделены причины сокращения объема инвестиций и предложены пути налаживания инвестиционного развития региона.

In the article, the analysis of dynamics of capital and direct investment industry in the Zaporozhye region in 2010-2015. Analyzed the structure of capital investments by sources of financing, investigated the volume of capital investments by types of economic activity. The analysis of the dynamics of foreign direct investment in the Zaporozhye region, defined by the volume of foreign direct investment in the Zaporizhia by types of economic activity. The reasons of the reduction in investment and proposed ways of establishing the investment development of the region.

Ключові слова: *капітальні інвестиції, прямі іноземні інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційний клімат, інвестиційний проект, організаційно-економічний механізм*

Ключевые слова: *капитальные инвестиции, прямые иностранные инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционный климат, инвестиционный проект, организационно-экономический механизм*

Key words: *capital investment, foreign direct investment, investment activity, investment climate, investment project, organizational and economic mechanism*

ВСТУП

Налагодження інвестиційного клімату країни, розширення асортименту інвестиційних товарів, розвиток інвестиційного ринку України, підвищення інвестиційного потенціалу промислових підприємств створюють можливості щодо залучення інвестиційного капіталу та реалізації інвестиційних проектів. З метою поліпшення інвестиційної діяльності підприємств органи державної влади мають здійснити раціональний розподіл ресурсів, вигідно спрямувати інвестиційні кошти. Ефективність впровадження інвестиційного проекту, а також напрями інвестиційної діяльності, рівень інвестиційної активності залежать від застосування ефективного організаційно-економічного механізму, що в свою чергу впливає на підвищення конкурентоспроможності, рівень фінансової стійкості промислових підприємств. Даний механізм залежить від рівня державного, регіонального впливу, інтересів інвесторів, обсягу наявних ресурсів, тобто від розміру капітальних і прямих іноземних інвестицій, темпів їх нарощення. Організаційно-економічний механізм реалізації інвестиційних проектів дозволяє підвищити

рівень стійкості підприємства до дії чинників зовнішнього середовища.

Багато питань, які стосуються обсягів нарощування іноземних інвестицій на рівні Запорізької області, аналізу структури прямих іноземних інвестицій та власних джерел фінансування, механізму залучення інвестиційного капіталу, процесу впровадження інвестиційного проекту та розвитку механізму його реалізації, є дискусійними.

Актуальним питанням щодо доцільності розвитку організаційно-економічного механізму РІП на промислових підприємствах, необхідності управління капітальними та прямими іноземними інвестиціями, залучення та використання інвестиційних ресурсів до підприємств певного регіону, присвячені праці таких науковців: Тимків С.М. [14, с. 65-68], Зубенко В.В. [2, с. 6-10], Тебенко В.М. [13, с. 332-335], Фатюха Н.Г. [15, с. 23-25], Лозова О.А. [5, с. 69-71], Моргачов І.В. [6].

МЕТОЮ РОБОТИ є дослідити динаміку капітальних та прямих інвестицій у промисловість Запорізької області за 2010-2015 рр., обсяг капітальних інвестицій за видами економічної діяльності, проаналізувати структуру капітальних інвестицій за джерелами фінансування, темп надходження прямих іноземних інвестицій в Запорізький регіон, визначити причини скорочення обсягу інвестицій та виокремити шляхи налагодження інвестиційного розвитку регіону.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є праці вітчизняних та зарубіжних дослідників, річна бухгалтерська та оперативна звітність підприємств машинобудування Запорізької області, дані Державної служби статистики України. При здійсненні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення, табличний.

РЕЗУЛЬТАТИ

На даний період Запорізький регіон є привабливим в інвестиційному та інноваційному плані, що пояснюється: наявністю природних ресурсів; сировинними запасами; вигідним економіко-географічним розташуванням; розгалуженою транспортною інфраструктурою; висококваліфікованою робочою силою; розвитком металургійної, машинобудівної, харчової промисловості; потужним енергетичним комплексом; значними обсягами сільськогосподарського виробництва; науково-технічним потенціалом; налагодженими зв'язками з ринками Європи, Азії та регіонами України; налагодженою системою внутрішньої і зовнішньої торгівлі. Крім того, в регіоні доволі розвинута банківська система та є власні енергоресурси. Залучення інвестиційних ресурсів дозволить використати потенціал Запорізького регіону, сприятиме соціально-економічному розвитку.

Впродовж 2010-2015 рр. у Запорізькому регіоні склалася неоднозначна ситуація щодо джерел фінансування капітальних інвестицій (табл. 1).

Таблиця 1

Структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування у Запорізькому регіоні за 2010-2015 рр., тис. грн. / % [*1, с. 21-22; 4*]

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
Усього	7963758	6676525	7204369	6838810	7034504	7794285
у т.ч. за рахунок						
коштів державного бюджету	194856	224785	385667	427270	8463	45555
коштів місцевих бюджетів	123977	148492	347635	245341	187436	705341
власних коштів підприємств та організацій	3337727	4175849	4561895	5009505	5672225	6705594
кредитів банків та інших позик	3729202	1555554	1143260	702173	841676	200213
коштів іноземних інвесторів	202295	143192	18801	26672	129621	32654
коштів населення на будівництво житла	218091	108930	512690	334706	157014	84062
інших джерел фінансування	157610	319723	234421	93143	38069	21401
у % до загального обсягу						
Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Усього	100	100	100	100	100	100

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7
у т.ч. за рахунок						
коштів державного бюджету	2,4	3,4	5,4	6,2	0,1	**0,6**
коштів місцевих бюджетів	1,6	2,2	4,8	3,6	2,7	**9**
власних коштів підприємств та організацій	41,9	62,6	63,3	73,3	80,6	**86**
кредитів банків та інших позик	46,8	23,3	15,9	10,3	12	**2,6**
коштів іноземних інвесторів	2,5	2,1	0,3	0,4	1,9	**0,4**
коштів населення на будівництво житла	2,8	1,6	7,1	4,9	2,2	**1,1**
інших джерел фінансування	2	4,8	3,2	1,3	0,5	**0,3**

Зокрема, у 2015 р. для Запорізького регіону характерна позитивна динаміка щодо нарощування капітальних інвестицій за джерелами фінансування, оскільки їх обсяг збільшився з 7034504 тис. грн. у 2014 р. до 7794285 тис. грн. у 2015 р.. Водночас, загострення соціально-економічної ситуації, зниження активності вітчизняних інвесторів негативно вплинули на структуру капітальних інвестицій за джерелами фінансування у 2013-2015 рр.

Як наслідок, у 2015 р. скоротилася частка капітальних інвестицій, які фінансувалися за рахунок кредитів банків та інших позик відносно 2014 р. на 641463 тис. грн. чи 76%. Відбулося скорочення у 2015 р. коштів іноземних інвесторів, як джерела фінансування капітальних інвестицій. Починаючи з 2013 р. спадну динаміку має частка інвестування за рахунок коштів населення на будівництво житла та яка становила: 2013 р. – 334706 тис. грн. або 5%; 2014 р. – 157014 тис. грн. чи 2%; 2015 р. – 84062 тис. грн. чи 1% (рис. 1). Проте, основним джерелом фінансування капітальних інвестицій на протязі 2010-2015 рр. залишаються власні кошти підприємств та організацій, які мали зростаючу динаміку починаючи з 2010 р.

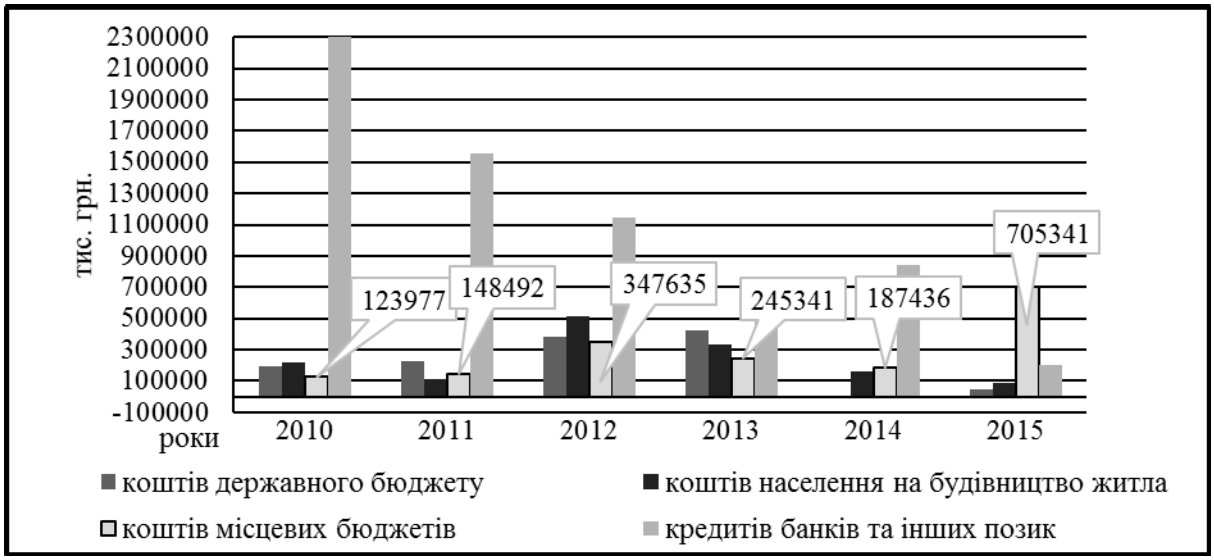

Рис. 1. Динаміка капітальних інвестицій за джерелами фінансування у Запорізькому регіоні за 2010-2015 рр., тис. грн. [1, с. 21-22; 4]

Як видно з рис. 1 вагоме значення у 2015 р. для розвитку Запорізького регіону має зростання капітальних інвестицій за рахунок коштів державного бюджету та коштів місцевого бюджету.

Протягом 2010-2015 рр. було вкладено капітальні інвестиції у такі види діяльності Запорізького регіону: сільське, лісове та рибне господарство; промисловість; будівництво; оптова та роздрібна торгівля; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; організація харчування; фінансова та страхова діяльність та ін. (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяг капітальних інвестицій за видами економічної діяльності за 2010-2015 рр. в Запорізькому регіоні, тис. грн. [*3*]

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Усього	7963758	6676525	7204369	6838810	7034504	7794285
1. Сільське, лісове та рибне господарство	619857	721316	604725	496070	605670	1249348
2. Промисловість	2567774	3722240	4612466	4348428	5447161	4838889
2.1. Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	166476	253450	313641	304048	330296	610220
2.2. Переробна промисловість	2030441	2687527	3473371	2969222	3966375	3906326
2.3. Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	339690	762068	792430	1041732	1132908	302663
2.4. Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	31167	19195	33024	33426	17582	19680
3. Будівництво	437097	277181	738095	441718	251619	166064
4. Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклі	3439101	1029926	218605	217401	160177	283793
5. Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	55473	40959	47101	57336	55807	133078
6. Тимчасове розміщування й організація харчування	16123	223501	11723	11656	14471	121112
7. Фінансова та страхова діяльність	147047	88982	33978	47692	18475	37807
8. Професійна, наукова та технічна діяльність	237047	238918	159734	164477	114887	304517
9. Операції з нерухомим майном	182554	69988	76765	199402	84908	114822
10. Освіта	25773	18676	21896	17939	11373	45478
11. Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	39948	35989	58368	37468	52736	123984

У 2015 р. загальний обсяг капітальних інвестицій був зосереджений у промисловості та його обсяг становив 4838889 тис. грн., тобто 62% від загального обсягу капітальних інвестицій. У структурі промисловості за 2015 р. зменшився обсяг капітальних інвестицій на: переробну промисловість було спрямовано 3906326 тис. грн. та питома вага якої становить 50%, що на 60049 тис. грн. (1,5%) менше від 2014 р.; постачання електроенергії виділено 302663 тис. грн. капітальних інвестицій та скорочення відносно 2014 р. сягло 830245 тис. грн. (73%). Однак, позитивна динаміка спостерігається у добувній промисловості, адже обсяг капітальних інвестицій зріс з 330296 тис. грн. у 2014 р. до 610220 тис. грн. у 2015 р.

На другому місці у 2015 р. за обсягом залучених капітальних інвестицій знаходиться сільське, лісове та рибне господарство. У дану сферу було спрямовано капітальних інвестицій на суму 1249348 тис. грн. у 2015 р. та 605670 тис. грн. у 2014 р., тобто відбулося зростання на 643678 тис. грн. (у 1,06 рази). У 2015 р. збільшення обсягу капітальних інвестицій спостерігається за такими видами діяльності: в транспорт, складське господарство, поштову діяльність внесено 133078 тис. грн., що перевищує обсяг 2014 р. на 77271 тис. грн. (у 1,38 рази); в організації, що здійснюють фінансову та страхову діяльність вкладено 37807 тис. грн., обсяг зростання відносно 2014 р. становив 19332 тис. грн. (у 1,04 рази).

Протягом 2007-2014 рр. прослідковується стрімка тенденція до зростання обсягу залучення прямих іноземних інвестицій до Запорізького регіону, що видно з рис. 2. Однак, погіршення соціально-економічного розвитку, нестабільність політичної системи країни, недовіра інвесторів зумовили скорочення обсягу залучених інвестицій на початок 2015 р. в економіку регіону та їх обсяг становив 1039 млн. дол., що на 85 млн. дол. (7,6%) менше від 2014 р. Варто відзначити, що на кінець 2015 р. обсяг інвестицій становив 931 млн. дол., тобто зменшився відносно початку 2015 р. на 108 млн. дол. або 10%.

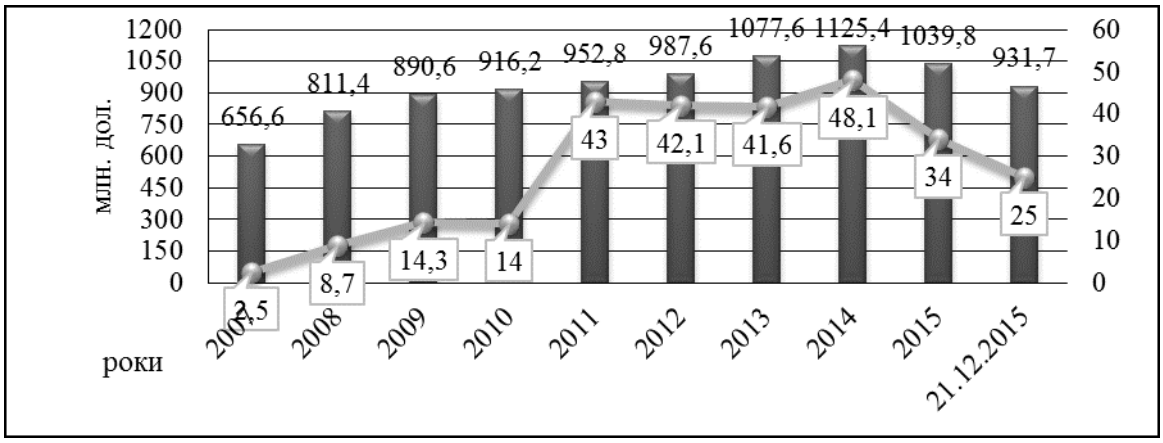

Рис. 2 Динаміка прямих іноземних інвестицій в Запорізький регіон та з Запорізького регіону у 2007-2015 рр., млн. дол. США. [7; 11, с. 716; 12, с. 665]

Обсяг прямих інвестицій з Запорізької області до країн світу на початок 2013-2015 рр. мав динамічний характер: у 2013 р. спрямовано 41,6 млн. дол. інвестицій; 2014 р. – 48,1 млн. дол.; 2015 р. – 34 млн. дол. (рис. 2). В Запорізькому регіоні дещо погіршилася ситуація, оскільки зменшився обсяг залучених інвестицій та скоротився обсяг виведених інвестицій в економіку розвинутих країн.

Варто відзначити, що за період 2012-2014 рр. інвестиції надходили з 50 країн світу та в 2015 р. з 49 країн. Загальний обсяг інвестицій з країн світу в економіку регіону збільшився у 2015 р. на 46,5 млн. дол. тобто 5%. Зростання обсягу інвестицій у 2015 р. пояснюється збільшенням їх обсягу з Кіпру та Ірландії. Поряд з цим у 2015 р. зменшився приплив інвестицій зі Швеції та Швейцарії.

Загальний обсяг заборгованості підприємств Запорізького регіону за кредитами і позиками від прямих інвесторів за 2013-2015 рр. становив: 2013 р. – 430,2 млн. дол.; 2014 р. – 429,3 млн. дол.; 2015 р. – 382,6 млн. дол. Відповідно до наведених даних видно, що у 2015 р. обсяг заборгованості зменшився відповідно до аналогічного періоду 2014 р. на 46,7 млн. дол. або 11%. За видами економічної діяльності Запорізького регіону у 2015 р. було спрямовано інвестицій на суму 931658,7 млн. дол., що перевищує аналогічний період 2014 р. на 46496 млн. дол. (5%), але менше від 2013 р. на 193700 млн. дол. (17%) (табл. 3).

Таблиця 3

Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в Запорізькій області за видами економічної діяльності у 2013-2015 рр., млн. дол.

[*розраховано автором за [8; 9; 10]*]

Показники	2013	2014	2015	2013	2014	2013	2014
				Абсолютні відхилення, 2015 р., млн. дол.		Відносні відхилення, 2015 р., %	
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*
Усього	1125358,90	885162,00	931658,7	-193700,2	46496,7	-17,21	5,25
1. Промисловість	835742,80	716756,70	610841,0	-224901,8	-105915,7	-26,91	-14,78
1.1. Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	24172,20	21275,80	19900,2	-4272	-1375,6	-17,67	-6,47
1.2. Переробна промисловість	654836,80	615572,40	538631,4	-116205,4	-76941	-17,75	-12,50
1.3. Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	155778,30	79064,80	52279,5	-103498,8	-26785,3	-66,44	-33,88
1.4. Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	955,50	843,70	140,1	-815,4	-703,6	-85,34	-83,39
2. Будівництво	28003,00	15160,40	8967,1	-19035,9	-6193,3	-67,98	-40,85

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7	8
3. Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклі	77059,10	47572,80	43936,4	-33122,7	-3636,4	-42,98	-7,64
4. Фінансова та страхова діяльність	24811,10	11905,10	196293,1	171482	184388	691,15	1548,82
5. Операції з нерухомим майном	65939,20	40960,00	35770,3	-30168,9	-5189,7	-45,75	-12,67
6. Професійна, наукова та технічна діяльність	58331,60	29464,60	20812,5	-37519,1	-8652,1	-64,32	-29,36
7. Інші види економічної діяльності	35472,10	23342,40	15038,3	-20433,8	-8304,1	-57,61	-35,58

За 2015 р. відбулося скорочення обсягу інвестицій у промисловість з 716756 млн. дол. у 2014 р. до 610841 млн. дол. у 2015 р., у тому числі: у переробну промисловість за 2015 р. було спрямовано 538631,4 млн. дол. та відносно 2014 р. обсяг скоротився на 76941 млн. дол.; добувна промисловість – 19900,2 млн. дол. інвестицій за 2015 р., що нижче на 1375 млн. дол. від 2014 р.; на постачання електроенергії, газу, пари сума іноземних інвестицій у 2015 р. склала 52279,5 млн. дол. та у 2014 р. відповідно 79064,8 млн. дол.

Серед галузей переробної промисловості основний обсяг інвестицій спрямований у харчову промисловість. По харчовій промисловості обсяг інвестицій за 2015 р. відносно 2014 р. зменшився на 16500 млн. дол. або 7%. Подібна динаміка щодо зменшення іноземних інвестицій у 2015 р. спостерігається на підприємствах машинобудування.

За даними статистичного спостереження можна стверджувати, що у 2015 р. відбулося скорочення прямих іноземних інвестицій в Запорізький регіон, що вплинуло на розвиток промисловості, соціально-економічне становище регіону. До основних причин скорочення обсягу інвестицій слід віднести: політична ситуація в країні; зростання податкового тягаря на підприємства; корумпованість влади; нестабільність законодавства; воєнні дії на Сході; скорочення ринків збуту; складність митних процедур; відсутність державної підтримки щодо розвитку підприємств; не зацікавленість підприємств у реалізації інвестиційних проектів.

На нашу думку, передумовами налагодження інвестиційного розвитку регіону є проведення податкових реформ, державне фінансування розвитку підприємств щодо зменшення енергоємності, регулювання ситуації на Сході, захист прав інвесторів, надання інвестиційної податкової знижки. Використання наведених заходів дозволить підвищити рівень співпраці України та регіону з іноземними інвесторами, врахувати можливі ризики.

ВИСНОВКИ

Дослідивши структуру капітальних інвестицій Запорізького регіону встановлено, що за 2015 р. відбулося погіршення результатів інвестиційної діяльності, знизився рівень інвестиційної привабливості регіону, оскільки зменшився обсяг коштів іноземних інвесторів на 75% та скоротилася сума кредити банків на 76% відносно 2014 р., як джерел фінансування капітальних інвестицій. Дослідження показали, що на початок 2015 р. склалася динаміка до зменшення обсягу інвестицій в економіку Запорізького регіону, що на 85 млн. дол. менше від 2014 р. Протягом 2015 р. скоротився обсяг прямих іноземних інвестицій у промисловість з 716756 млн. дол. у 2014 р. до 610841 млн. дол. у 2015 р. Встановлено, що зменшення обсягу іноземних інвестицій спричинило у 2015 р. зростання по промисловості збиткових підприємств на 3059647 тис. грн. відносно 2014 р. та було отримано від'ємний фінансовий результат до оподаткування у розмірі 7124332 тис. грн.

Список використаних джерел:

1. Звіт «Аналіз стану інвестиційної діяльності Вінницької, Запорізької, Івано-Франківської та Полтавської областей та практичні рекомендації щодо поліпшення інвестиційного середовища» / Василь Федюк. – Київ, 2016. – 76 с.

2. Зубенко В.В. Організаційно-економічний механізм формування інноваційної культури підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / В.В. Зубенко. – Донецьк: Інститут економіки промисловості НАН України, 2011. – 20 с.

3. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за 2010-2015 рр. [Електронний ресурс] / Капітальні інвестиції // Головне управління статистики у Запорізькій області. – Режим доступу : http://www.zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/2.2.3.6_invest_15rik_170516.pdf.

4. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2010-2015 рр. [Електронний ресурс] / Капітальні інвестиції // Головне управління статистики у Запорізькій області. – Режим доступу : http://www.zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/2.2.3.5_invest_15rik_170516.pdf.

5. Лозова О.А. Сучасний стан інвестиційного клімату Запорізького регіону / О.А. Лозова // Збірник

наукових праць Уманського національного університету садівництва. – 2015. – Вип. 87(2). – С. 68-73.

6. Моргачов І.В. Удосконалення інфраструктурного забезпечення інвестиційно-інноваційних процесів на державному і регіональному рівнях / І.В. Моргачов // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2015. – №1(220). – С. 147–153.

7. Прямі інвестиції за 2007-2015 рр. [Електронний ресурс] / Зовнішньоекономічна діяльність та платіжний баланс // Головне управління статистики у Запорізькій області. – Режим доступу: http://www.zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/2.3.2_zed_95-15_220216.pdf.

8. Прямі інвестиції за 2013 рік. Експрес-випуск. [Електронний ресурс] / Головне управління статистики у Запорізькій області. – Режим доступу: http://www.zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/Exp_ves_111.pdf.

9. Прямі інвестиції у 2014 році. Експрес-випуск. [Електронний ресурс] / Головне управління статистики у Запорізькій області. – Режим доступу: http://www.zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/Exp_ves_328_170215.pdf.

10. Прямі інвестиції у 2015 році. Експрес-випуск. [Електронний ресурс] / Головне управління статистики у Запорізькій області. – Режим доступу: http://www.zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/Exp_ves_107_180216.pdf.

11. Регіони України 2014: Статистичний збірник / За редакцією О.Г. Осауленка. – К.: Державна служба статистики України, 2014. – Ч. 2. – 733 с.

12. Регіони України 2015: Статистичний збірник / За редакцією І.М. Жук. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – Ч. 2. – 681 с.

13. Тебенко В.М. Інвестиційна привабливість Запорізького регіону / В.М. Тебенко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 1(2). – С. 330–336.

14. Тимків С.М. Капітальні інвестиції та їх вплив на економічний розвиток регіонів України / С.М. Тимків // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. праць. – 2015. – Вип. 4 (114). – С. 65–69.

15. Фатюха Н.Г. Оцінка прямих інвестицій Запорізької області за 2010-2015 роки / Н.Г. Фатюха // Агросвіт. – 2016. – №7. – С. 22–26.